

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.002.09.2018
P/18/067

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach
ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice
T +48 32 784 42 00, F +48 32 784 42 30
lka@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/067 – Zabezpieczenie i zagospodarowanie zwałowisk pogórnich
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	Aleksander Górniak, gł. specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LKA/85/2018 z dnia 15 marca 2018 r. Jerzy Piasecki, gł. specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LKA/88/2018 z dnia 19 marca 2018 r. Michał Kapek, gł. specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LKA/89/2018 z dnia 19 marca 2018 r.
	[Dowód: akta kontroli str.1-3]
Jednostka kontrolowana	Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A. w Bytomiu, ul. Strzelców Bytomskich 207, 41-914 Bytom ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Cudny Prezes Zarządu ²

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Spółka w okresie objętym kontrolą³ podejmowała działania w celu zabezpieczenia środowiska przed negatywnym oddziaływaniem odpadów wydobywczych, zdeponowanych w zarządzanych przez SRK obiektach gospodarowania odpadami wydobywczymi. Działania te, w przypadku hałdy nr 7/4 na Polu Słupiec w Nowej Rudzie, której Spółka była zarządcą, nie były jednak wystarczające i skuteczne, przez co nie ograniczyły negatywnego wpływu jej zapożarowania na środowisko. NIK dostrzega równocześnie, że zakres działań związanych z likwidacją zagrożeń dla środowiska, będących konsekwencją m.in. aktywności termicznej hałd, ograniczony był możliwością pozyskania przez Spółkę środków finansowych na ten cel, co wynikało z okoliczności od Spółki niezależnych.

Skontrolowane postępowania w zakresie gospodarki odpadami wydobywczymi dotyczące: 1] zlecenia robót związanych z rekultywacją terenów zdegradowanych przez przejęty zakład górniczy oraz 2] prac związanych z ograniczeniem oddziaływania termicznie czynnej hałdy na środowisko przeprowadzono zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych*⁴.

Spółka prowadząc likwidację zakładów górniczych dokonywała sprzedaży wytworzonych przez nie odpadów wydobywczych. Działania te były racjonalne i efektywne ekonomicznie.

¹ Zwana dalej „SRK” lub „Spółką”.

² Od 19 czerwca 2017 r., poprzednio funkcję Prezesa Spółki pełnił Marek Tokarz od 17 maja 2014 r.

³ Lata 2015-2018 (do dnia kontroli NIK).

⁴ Dz. U. z 2017 r. poz. 1579, ze zm., dalej „ustawa *Prawo zamówień publicznych*” lub „upzp”.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu faktycznego

1. Działania związane z ograniczeniem negatywnego oddziaływania na środowisko składowisk odpadów wydobywczych realizowane były przez Spółkę w oparciu o „Program realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska” (ostatnia jego aktualizacja miała miejsce w październiku 2017 r.). Określał on sposób realizacji przez Spółkę programów pomocowych „Pomoc państwa dla sektora górnictwa węgla kamiennego” w zakresie wykorzystania środków pomocowych udzielanych przez NFOŚiGW w ramach programu priorytowego „Geologia i górnictwo. Część 2 – Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobywania kopalin”. W okresie objętym kontrolą realizowane były dwa programy pomocowe:

- w ramach programu pomocowego na lata 2011-2015 Spółka złożyła 11 wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć z zakresu rekultywacji gruntów, z czego uzyskała dofinansowanie dla ośmiu na łączną kwotę 88.495,1 tys. zł. Ostatecznie, po przeprowadzeniu przetargów na realizację przedmiotowych zadań łączna wartość umów wyniosła 43.681,5 tys. zł. W ramach programu pomocowego zrealizowano nast. przedsięwzięcia: 1] Przywrócenie środowiska do stanu właściwego terenu wokół dawnych osadników wód dołowych przy ul. Sadowskiego w Piekarach Śląskich, 2] Rekultywacja składowiska odpadów powęglowych byłej KWK „Siersza”, 3] Rekultywacja 7 osadników byłej Kopalni „Centrum”, 4] Rekultywacja hałdy Staszic w Wałbrzychu, 5] Rekultywacja hałdy 6/4 na Polu „Piaś” w Nowej Rudzie, 6] Rekultywacja osadników mułowych C-I, C-II, C-III, C-IV po byłej KWK „Jan Kanty” w Jaworznie, 7] Rekultywacja terenu przemysłowego byłej KWK „Miechowice” w Bytomiu, 8] Rekultywacja terenów zdegradowanych i uregulowanie stosunków wodnych na terenie niecki bezodpływowej tzw. „Niecki Montometu” w Piekarach Śląskich.

Realizacja ww. zadań planowana była do końca 2021 r. Według stanu na dzień 31 marca 2018 r., kwota dotacji jeszcze nie wykorzystanej wynosiła 15.211,9 tys. zł.

- program pomocowy na lata 2015-2018 został zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej nr C(2016)7510 z dnia 18 listopada 2016 r. Dopuszczała ona udzielenie Spółce pomocy publicznej w formie dotacji z NFOŚiGW do kwoty 230.925,00 tys. zł. w terminie do 31 grudnia 2018 r. Warunkiem koniecznym do skorzystania z powyższej pomocy publicznej było uchwalenie przez Ministra Środowiska rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy publicznej na cele z zakresu ochrony środowiska wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych węgla, co miało miejsce dopiero 12 marca 2018 r.⁵. Skutkowało to brakiem możliwości wcześniejszego wnioskowania przez Spółkę o dofinansowanie zadań z zakresu ochrony środowiska ze środków NFOŚiGW. Ww. W „Programie realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska” z października 2017 r., w części dotyczącej programu pomocowego na lata 2015 – 2018, zawarto 49⁶ zadań do realizacji,

⁵ Dz. U. z 2018 r. poz. 585. Rozporządzenie to obowiązuje do dnia 31 grudnia 2018 r. Zgodnie z nim pomoc, w formie dotacji, może być udzielana na: zrekultywowanie terenów zdegradowanych; zagospodarowanie wód kopalnianych; ochronę powierzchni ziemi przed skutkami eksploatacji podziemnej.

⁶ „Rekultywacja zalewiska F Łęcznik w Brzeszczach”, „Rekultywacja w kierunku leśnym wraz z regulacją stosunków wodnych terenu zdegradowanego w Nadleśnictwie Andrychów w wydzieleniu 18i,-a”, „Rekultywacja poprzez regulację stosunków wodnych terenu w Wilczkowicach w obszarze ulicy Kolonia i Łąkowa”, „Rekultywacja poprzez regulację stosunków wodnych terenu w Wilczkowicach w obszarze ulicy Oświęcimskiej”, „Rekultywacja poprzez regulację stosunków wodnych terenu działki nr 88/2 w Wilczkowicach przy ul. Oświęcimskiej 59”, „Rekultywacja poprzez regulację stosunków wodnych terenu w Brzeszczach przy ul. Polnej 10”, „Rekultywacja poprzez regulację stosunków wodnych terenu działki w Wilczkowicach przy ul. Łąkowej 8”, „Rekultywacja poprzez regulację stosunków wodnych terenu - zastoisko wodne w rejonie ul. Nazieleńce w Brzeszczach”, „Rekultywacja poprzez regulację stosunków wodnych terenu w Brzeszczach przy ul. Św. Wojciecha 77”, „Rekultywacja terenu poprzez budowę systemu odprowadzania wód opadowych ze zlewni ul. Sobieskiego oraz pozostałych zlewni odprowadzanych do rzeki Wisły w rejonie zalewiska Łęcznik w Brzeszczach”, „Rekultywacja poprzez regulację

w tym dla każdego z zadań, opracowano harmonogram czynności koniecznych do rozpoczęcia realizacji przedsięwzięcia, m.in. wskazano planowany termin złożenia wniosku do NFOŚiGW, planowany termin postępowania na wybór wykonawcy oraz planowany termin realizacji.

I tak np. dla zadania „Rekultywacja hałdy 7/4 na Polu Słupiec w Nowej Rudzie”, dla której obowiązek rekultywacji w kierunku leśnym i termin jej zakończenia do dnia 31 grudnia 2019 r. wynikał z decyzji Starosty Kłodzkiego z dnia 23 lipca 2002 r. (ze zmianami). Dla ww. zadania wykonano na podstawie umowy z 2014 r. „Projekt rekultywacji technicznej i biologicznej hałdy 7/4 na Polu Słupiec w Nowej Rudzie” (koszt 73,0 tys. zł). Koszt prac został oszacowany na kwotę 30.848,9 tys. zł. Zgodnie z „Programem realizacji ...” Spółka zamierzała wystąpić z wnioskiem do NFOŚiGW w II kwartale 2018 r. Jednak, jak zapisano w „Programem realizacji ...”, złożenie wniosku uzależnione było od usunięcia mulów z osadników nr 3 i 4, stanowiących własność obcego podmiotu, gdyż ograniczały one możliwość wykonania rekultywacji technicznej hałdy.

W związku z pojawieniem się oznak aktywności termicznej hałdy Spółka w oparciu o umowę z lipca 2016 r. zleciła opracowanie „Projektu technicznego awaryjnego zabezpieczenia północno-wschodniej części palącej się hałdy 7/4” (koszt 36,9 tys. zł), na podstawie którego w 2017 r. wykonano awaryjne zabezpieczenie palącej się hałdy. Koszt prac wyniósł 197,9 tys. zł i został sfinansowany ze środków dotacji budżetowej (zagadnienie to zostało szerzej opisane w pkt 6 niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

stosunków wodnych terenu w Brzeszczach w rejonie ul. Folwarcznej”, „Rekultywacja poprzez regulację stosunków wodnych terenu w Brzeszczach w obszarze stawu Olszynka oraz Młynówki Nazieleńce tzw. Starej Młynówki”, „Rekultywacja poprzez regulację stosunków wodnych terenu w Brzeszczach w obszarze zbiorników Sazan i Glinianka”, „Rekultywacja zdegradowanych terenów leśnych – Pole F1 w Bytomiu w Miechowicach”, „Ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko Oddziału Centralny Zakład Odwadniania Kopalni w wyniku zmiany systemu odwadniania ze stacjonarnego na głębinowy w Pompowni „Jan Kanty” – budowa pompowni głębinowej „Jan Kanty”, „Częściowa rekultywacja techniczna zalewiska 19/69 (teren rekultywowany nr 3a) i rekultywacja biologiczna w Sosnowcu”, „Rekultywacja Osadnika Juliusz w Sosnowcu”, „Rekultywacja Osadnika Kazimierz w Sosnowcu”, „Regulacja koryta rzeki Bobrek w km 7+674 - 8+700 (na długości 863 m)”, „Rekultywacja terenu w rejonie ulic Cisowej i Świerkowej w Sosnowcu obręb Porąbka”, „Rekultywacja w kierunku leśnym działki nr 180/1 w zarządzie PGL LP Nadleśnictwa Katowice - teren po byłej oczyszczalni ścieków przy ul. T. Boya-Zeleńskiego”, „Naprawa szkody spowodowanej ruchem zakładu górnictwa w oddziałach leśnych 70a,b,71a,b, Leśnictwa Ochojec, obręb Murcki, Nadleśnictwa Katowice”, „Rekultywacja w kierunku leśnym - Naprawa szkód spowodowanych ruchem zakładu górnictwa w oddziałach leśnych 89b,d Leśnictwa Ochojec, 163g, 185j,k,l,m,n (Zalewisko Błotne) Leśnictwa Podlesie Nadleśnictwa Katowice”, „Rekultywacja w kierunku leśnym - Naprawa szkód spowodowanych ruchem zakładu górnictwa w oddziale leśnym 104b Leśnictwa Ochojec obręb Murcki Nadleśnictwa Katowice”, „Rekultywacja hałdy w Katowicach przy ul. T. Boya-Zeleńskiego 95 w Katowicach”, „Rekultywacja osadnika centralnego - komory B wraz z terenami z przyległymi w Tychach”, „Rekultywacja poprzez nadbudowę obwałowań rzeki Kłodnicy w km 57+431 – 58+105 wraz z przebudową napowietrznej linii 110 kV”, „Rekultywacja gruntów położonych w Zabrze Makoszowach między potokiem Bielszowickim w km 1+560 ÷ 2+055 a zalewiskiem Wn 45a obejmującym oddział leśny 114 i,j,h,d,c,l,k,m Leśnictwa Makoszowy”, „Rekultywacja w kierunku leśnym - Naprawa szkód spowodowanych ruchem zakładu górnictwa w oddziałach leśnych 114 s,t,f i 115k Leśnictwa Makoszowy Nadleśnictwa Katowice”, „Rekultywacja w kierunku leśnym - Naprawa szkód spowodowanych ruchem zakładu górnictwa w oddziałach leśnych 136 a,b,c,d,f Leśnictwa Makoszowy Nadleśnictwa Katowice”, „Rekultywacja w kierunku leśnym - Naprawa szkód spowodowanych ruchem zakładu górnictwa w oddziałach leśnych 146 a,b,c,d,f,g,h,j Leśnictwa Makoszowy Nadleśnictwa Katowice”, „Rekultywacja w kierunku leśnym - Naprawa szkód spowodowanych ruchem zakładu górnictwa w oddziałach leśnych 127 a,b,j, 132 i,i,m, 133 c Leśnictwa Makoszowy Nadleśnictwa Katowice”, „Rekultywacja terenów zdegradowanych tzw. „Trójkąta Piekarskiego: w Piekarach Śląskich”, „Rekultywacja poprzez naprawę cieku wzdłuż ulicy Kominka w Radlinie”, „Rekultywacja poprzez naprawę cieku Radlińskiego” w Radlinie, „Rekultywacja Hałdy Wrzosa I w Pszowie”, „Rekultywacja niecki osiadań wraz z naprawą stosunków wodnych w rejonie przyległym, objętym wpływami eksploatacji górnictwa oraz naprawą dna i skarp cieku Branickiego”, „Rekultywacja gruntów leśnych wyłączonych czasowo z produkcji w Nadleśnictwie Katowice obręb leśny Imielin, stanowiących wydzielenia nr 5, 9, 12 Miasta Katowice obręb Mysłowice Las wraz z regulacją stosunków wodnych i naprawą szkód na cieku Bolina Główna w km 4+800 – 5+400 oraz cieku dopływowego Bolina Południowa I w km 0,000 – 0+450”, „Rekultywacja zbiornika Hubertus w Mysłowicach”, „Rekultywacja terenu położonego w Zabrzu – Biskupicach przy ul. Bytomskiej”, „Rekultywacja hałdy 7/4 na Polu „Słupiec” w Nowej Rudzie”, „Rekultywacja zwałowiska nr 2 w Wojkowicach”, „Rekultywacja techniczna i biologiczna osadników I i II w Woliborzu”, „Likwidacja negatywnych skutków płytkiego kopalnictwa – Nadleśnictwo Chrzanów, Leśnictwo Podłęże Oddziały Leśne 275 i 280”, „Likwidacja negatywnych skutków płytkiego kopalnictwa – Nadleśnictwo Chrzanów, Leśnictwo Podłęże Oddziały Leśne; 271, 284, 285 i 263”, „Rekultywacja poprzez uregulowanie stosunków wodnych na terenie zalewisk bezodpływowych w rejonach; „Dworska ogródki. Staw 32, Staw 39, Staw 29, Staw 102b, ROD Łan” w Bytomiu, „Rekultywacja poprzez uregulowanie stosunków wodnych na terenie niecki bezodpływowej „Kościuszk” w Bytomiu, „Rekultywacja poprzez uregulowanie stosunków wodnych na terenie niecki bezodpływowej „Zachodnia” w Bytomiu, „Rekultywacja poprzez uregulowanie stosunków wodnych na terenie niecki bezodpływowej „Północna- Zielona” w Bytomiu. <http://srk.com.pl/2017/10/25/program-realizacji-przedswiezec-z-zakresu-ochrony-srodowiska/>

W okresie do 31 grudnia 2017 r. Spółka, w ramach programu pomocowego na lata 2015-2018, złożyła dziewięć wniosków o dofinansowanie, z czego podpisano dwie umowy, w tym na rekultywację hałdy w Katowicach przy ul. Boya –Żeleńskiego. Na temat podejmowanych działań przez Spółkę w celu złożenia pozostałych wniosków do NFOŚiGW Zarząd wyjaśnił:

W oparciu o ustalenia dokonane w dniu 21.12.2017 r. w siedzibie NFOŚiGW w Warszawie, SRK S.A. została zobowiązana przedstawić do dnia 31.01.2018 r. zestawienie wniosków, które mogą być złożone w pierwszej kolejności, w jak najkrótszym terminie (...). SRK S.A. pismem z dnia 31.01.2018 r. o znaku 5/T/TR/TRS/TRSS/JM13414/18 przesłała do NFOŚiGW zestawienie planowanych do złożenia 29 wniosków o dofinansowanie zadań ze środków NFOŚiGW (...). Po dokonanych dodatkowych analizach Spółka w oparciu o swoją statutową działalność przejmując zadania, które z uwagi na złożoność problemu bądź też inne czynniki, nie zostały zrealizowane w trakcie funkcjonowania kopalń. Tak więc ich realizacja może zostać zablokowana przez uwarunkowania, na które Spółka nie ma wpływu np. brak uregulowań własności gruntów, brak możliwości transportu odpadów z uwagi na jego uciążliwość, brak możliwości dojazdu do terenu objętego rekultywacją, blokowanie realizacji przedsięwzięć poprzez brak zgód pojedynczych właścicieli na wejście w teren, zmiany przepisów. Spółka przedstawiła pismem z dnia 25.05.2018 r. o znaku 5/N/T/TR/TRS/TRSS/MM/49354/18 do NFOŚiGW w Warszawie plan zestawienia umów i składania wniosków na lata 2018-2020 (...). Do końca 2018 r. SRK S.A. planuje złożyć 13 wniosków o dofinansowanie.

Jednocześnie nadmieniamy, że program ten stanowi wstępną i uogólnioną informację o zakresie planowanych zadań przed którymi stoi Spółka. Dlatego też, w miarę postępu prac nad przygotowaniem przedsięwzięć do aplikowania o środki dotacyjne, przyjęte w programie założenia (w tym harmonogramy) jak i nowo zidentyfikowane obowiązki wynikające z przejęcia następnych kopalń, podlegają aktualizacji. Kolejna, najbliższa aktualizacja programu przewidziana jest w III kwartale 2018 r.

Ponadto informujemy, że decyzją z dnia 08.02.2018 r. Komisja Europejska przedłużyła pomoc publiczną dla sektora węgla kamiennego do dnia 31.12.2023 r. Jednocześnie trwają prace legislacyjne dotyczące nowego rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy publicznej na cele z zakresu ochrony środowiska wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych węgla do końca roku 2023.

Mając powyższe na uwadze, Spółka nie składając wszystkich wniosków określonych w dotychczasowych programach i pismach do NFOŚiGW nie zamyka sobie drogi uzyskania dofinansowanie z NFOŚiGW na lata 2019-2023.

[Dowód: akta kontroli str. 586-600]

2. Spółka w okresie objętym kontrolą, w ramach procesów związanych z restrukturyzacją górnictwa, przejęła od Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A.⁷, Katowickiego Holdingu Węglowego S.A.⁸ oraz Kompanii Węglowej S.A.⁹ 35 obiektów, na których składowane były odpady wydobywcze pochodzące z wydobycia węgla kamiennego¹⁰, w tym jeden czynny obiekt unieszkodliwiania

⁷ Zwanej dalej JSW S.A.

⁸ Zwanego dalej KHW S.A.

⁹ Zwanej dalej KW S.A.

¹⁰ Zwałowisko „Wrzosa I” w Pszowie, zwałowisko „Borowa II” w Rudzie Śląskiej, teren po byłym wyrobisku Cegielni „Bielszowice” w Rudzie Śląskiej, zwałowisko po KWK „Pstrowski” w Zabrze, osadniki mulowe nr 29 i 30 w Gliwicach przy ul. Bojkowskiej, hałda po KWK „Dębieńsko” w Czerwionce-Leszczynie, staw nr 7 przy dawnym szybie „Barbara” w Bytomiu, zwałowisko odpadów KWK „Rydułtowy - Anna” rejon Wrzosa III w Pszowie, zwałowisko kamienia po byłej KWK „Rymer” w Rybniku-Niedobczycach, hałda przy ul. Pszczyńskiej w Gliwicach, zwałowisko po KWK „Dębieńsko” 3 stożki w Czerwionce-Leszczynie, teren zalewiska Wn-10 w Zabrze, zwałowisko odpadów KWK „Rydułtowy - Anna” przy EC w Pszowie, zwałowisko „Krzyszyna” w Tenczynku, zwałowisko przy ul. Ciesielskiej w Gliwicach, zwałowisko po KWK „Ignacy” w Rybniku-Niewiadom, zwałowisko po Ruchu Wirek w Rudzie Śląskiej, zwałowisko przy ul. Magdaleny w Bytomiu, osadnik

odpadów wydobywczych¹¹. Wśród przejętych obiektów nie było obiektów zaklasyfikowanych do kategorii A¹². W 22 przypadkach Spółka była właścicielem gruntów, na których posadowione były te obiekty, w trzech - właścicielem gruntów był Skarb Państwa, w siedmiu przypadkach Spółka była ich współwłaścicielem z udziałem od 13,0% do 96,7%¹³, w jednym przypadku właścicielem gruntów były Lasy Państwowe, a w jednym - Gmina Piekary Śląskie.

[Dowód: akta kontroli str. 52-58]

3. Spółka, przejmując *ouow* „Panewniki” weszła w prawa i obowiązki wynikające z umowy zawartej w dniu 7 września 2011 r. pomiędzy KW S.A. a Haldex S.A. na pełnienie funkcji zarządzającego *ouow* „Panewniki”. W związku z powyższym nie była zobowiązana, stosownie do wymogu art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 10 lipca 2008 r. o *odpadach wydobywczych*¹⁴, zawiadomić Marszałka Województwa Śląskiego¹⁵ o zmianie posiadacza odpadów wydobywczych prowadzącego obiekt¹⁶.

[Dowód: akta kontroli str. 8 i 59-63]

4. Spółka w okresie objętym kontrolą wraz z przejętymi likwidowanymi trzema zakładami górnictwami¹⁷ przejęła ich *Programy gospodarowania odpadami wydobywczymi*¹⁸. W przypadku *Programu* KWK „Kazimierz Juliusz”, został on na wniosek Spółki, w związku z zakończeniem wydobycia, uchylony decyzją¹⁹ Marszałka Województwa z dnia 6 kwietnia 2016 r. *Program* KWK „Krupiński” został przekazany Spółce wraz z wykonanym przeglądem, sporządzonym przez poprzedniego właściciela tj. JSW S.A. Obecnie KWK „Krupiński” nie wytwarza odpadów wydobywczych oraz nie prowadzi działalności związanej z odzyskiem odpadów wydobywczych.

[Dowód: akta kontroli str. 9]

KWK „Makoszowy” została postawiona w stan likwidacji poprzez wstrzymanie w 2016 r. wydobycia, z czym wiązało się bezpośrednio zaprzestanie wytwarzania odpadów wydobywczych. Pozostały jednak niezagospodarowane odpady wytworzone w 2016 r. w ilości 146 540,00 Mg, które zostały zmagazynowane w rejonie planowanych robót hydrotechnicznych na rzece Kłodnicy. W związku z powyższym Spółka, jako posiadacz odpadów wydobywczych, zobowiązana była dokonać przeglądu *Programu* celem jego aktualizacji. Stosownie do wymogu określonego w art. 12 ust. 1 *ustawy o odpadach wydobywczych* Spółka w kwietniu 2017 r. dokonała jego przeglądu i przedłożyła jego wyniki Marszałkowi Województwa.

[Dowód: akta kontroli str. 8, 547-557]

Juliusz przy ul. Grenadierów w Sosnowcu, osadnik Kazimierz w rejonie ul. Rzemieślniczej w Sosnowcu, zwałowisko Krupiński w Suszcu, zwałowisko przy ul. T. Boya-Żeleńskiego 95 w Katowicach, zwałowisko Kostuchna w rejonie ul. T. Boya-Żeleńskiego oraz ul. Jordana w Katowicach, osadnik Centralny (komora B) w rejonie ul. T. Boya-Żeleńskiego w Tychach, Pole F1 w rejonie ul. Szyb Zachodni w Bytomiu Miechowicach, „Trójkąt Piekarski” rejon ul. Konarskiego w Piekarach Śląskich, osadniki mułowe nr 3 i 4 po KWK Dębieńsko w Czerwonice-Leszczynie, zwałowiska po byłej KWK „Siersza” w Trzebini, KWK „Staszic” w Wałbrzychu, 6/4 na polu Piast w Nowej Rudzie, 7/4 na polu Stupiec w Nowej Rudzie, osadniki: C-I, C-II, C-III, C-IV po byłej KWK „Jan Kanty” w Jaworznie, osadnik I i II w Woliborzy w Nowej Rudzie, osadnik mułowy (7 szt.) po byłej KWK „Centrum” w Bytomiu.

¹¹ Obiekt unieszkodliwiania odpadów „Panewniki”, który stosownie do umowy z dnia 7 września 2011 r. został oddany w zarząd firmie Haldex S.A., zwany dalej „*ouow*”.

¹² Obiektem unieszkodliwiania odpadów wydobywczych kategorii A jest obiekt, w którym składowane są odpady niebezpieczne, składowane w nim odpady wydobywcze zawierają substancje niebezpieczne albo brak działania lub niewłaściwe działania mogłyby spowodować poważny wypadek.

¹³ W pozostałych przypadkach właścicielem był Skarb Państwa, Katowicki Holding Węglowy SA, Gmina Suszec, Lasy Państwowe.

¹⁴ Dz. U. z 2017 r. poz. 1849, ze zm., zwanej dalej „*ustawą o odpadach wydobywczych*”.

¹⁵ W dalszej treści zwanego „Marszałkiem Województwa”.

¹⁶ Stosownie do umowy z dnia 7 września 2011 r. odpady zostały oddane w zarząd firmie Haldex SA, do której w myśl § 5 pkt. 2 umowy należało prowadzenie obiektu unieszkodliwiania Panewniki oraz sporządzanie sprawozdawczości.

¹⁷ KWK „Juliusz”, KWK „Krupiński”, KWK „Makoszowy”.

¹⁸ Zwanymi w dalszej części „*Programami*”.

¹⁹ decyzja nr 997/OS/2012 z dnia 6 kwietnia 2012 r.

Marszałek Województwa pismem nr OS GO.KW-002246/17 z dnia 26 kwietnia 2017 r., potwierdzającym dokonanie przez Spółkę przeglądu ww. *Programu*, poinformował ją, że po przekazaniu wytworzonych odpadów wydobywczych na cele realizacji robót hydrotechnicznych, Spółka powinna wystąpić z wnioskiem o wygaszenie decyzji zatwierdzającej *Program*.

[Dowód: akta kontroli str.560]

W sporządzonym przez Spółkę przeglądzie *Programu* zawarto informacje na temat sposobu postępowania z niezagospodarowanymi odpadami wydobywczymi. Wskazano, że zostaną one poddane odzyskowi poza instalacjami i urządzeniami²⁰, poprzez wykorzystanie ich w ramach przedsięwzięcia pn. „Nadbudowa obwałowań rzeki Kłodnicy w km 57 + 431 – 58 + 105 wraz z przebudową napowietrznej linii 110kV”. Obowiązek realizacji ww. przedsięwzięcia został określony w ugodzie nr SRK/KWKM/34/15 z dnia 18 sierpnia 2015 r. zawartej pomiędzy Spółką a Miastem Zabrze i Gminą Gierałtowice na naprawienie szkody wyrządzonej ruchem zakładu górnictwa.

Projekt techniczny pn. „Nadbudowa obwałowań rzeki Kłodnicy w km 57 + 431 – 58 + 105 wraz z przebudową napowietrznej linii 110kV” został sporządzony w 2016 r., a koszt jego realizacji wyniósł 145,8 tys. zł. Dla realizacji ww. zadania Spółka uzyskała decyzję Prezydenta Miasta Zabrze nr OŚ/3-2015 z dnia 26 lutego 2015 r. o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia oraz decyzję Wojewody Śląskiego nr 104/416 z dnia 24 sierpnia 2016 r. o pozwoleniu na budowę.

W „Programie realizacji ...” z października 2017 r. wskazano, że opracowując ww. projekt, dla ustalenia wysokości wzniesienia korony wałów do obliczeń przyjęto wielkość osiadania gruntu prognozowaną do 2020 r. W związku z faktem, iż w 2016 r. wstrzymano eksploatację górnictwa, czego skutkiem będzie brak osiadań terenu, koniecznym będzie dokonanie zmiany ww. dokumentacji, której szacunkowy koszt wyniesie 36,5 tys. zł.

Spółka planowała, po wykonaniu aktualizacji projektu i uzyskaniu decyzji w sprawie rekultywacji i zagospodarowaniu gruntów, w III kwartale 2018 r. wystąpić z wnioskiem do NFOŚiGW o dotację na sfinansowanie przedsięwzięcia. Szacunkowy koszt zadania został określony na kwotę 61.433,0 tys. zł.

[Dowód: akta kontroli str. 547-559]

5. Analiza sposobu zagospodarowania wybranych czterech przejętych zwałowisk odpadów wydobywczych wykazała m.in. że:

- w przypadku czynnej termicznie hałdy w Katowicach przy ul. T. Boya-Żeleńskiego Spółka zobowiązana była do jej rekultywacji. Obowiązek realizacji przedsięwzięcia określony został w decyzji Prezydenta Miasta Katowice nr 26/O/17 z dnia 16 marca 2017 r. nakazującej przywrócić teren do stanu właściwego w terminie do dnia 31 grudnia 2022 r.

W tym celu Spółka wykonała m.in. odwierty rozpoznawcze, roboty geodezyjne, a w celu ograniczenia aktywności termicznej hałdy - wykonała rowy ekranujące wraz z wypełnieniem środkiem gaśniczo-doszczelniającym oraz powierzchnią okrywą uszczelniającą o miąższości 0,5 m na powierzchni około 5 000 m². Szacowany koszt całości prac rekultywacyjnych określony został na kwotę 421,8 tys. zł.

W dniu 29 września 2017 r., pomimo iż nie uchwalono rozporządzenia regulującego warunki udzielania pomocy publicznej na cele z zakresu ochrony środowiska wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych węgla, Spółka

²⁰ Zakładami mechanicznego przetwarzania odpadów.

złożyła do NFOŚiGW wniosek o udzielenie dotacji na rekultywację hałdy, celem jego wstępnej weryfikacji. Po wejściu w życie w dniu 21 marca 2018 r. rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 marca 2018 r. w sprawie *szczegółowych warunków udzielania pomocy publicznej na cele z zakresu ochrony środowiska wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych węgla*²¹ Spółka podpisała umowę z NFOŚiGW na sfinansowanie ww. zadania;

- w przypadku czynnej termicznie hałdy „Wrzosa I” w Pszowie Spółka zobowiązana była do jej rekultywacji na podstawie decyzji Starosty Wodzisławskiego z dnia 31 grudnia 2012 r.²² nakładającej na Spółkę obowiązek ograniczenia negatywnego oddziaływania hałdy na środowisko oraz jej przywrócenia do stanu właściwego. W decyzji ustalono termin zakończenia rekultywacji do dnia 31 grudnia 2020 r. Spółka przygotowała wniosek na wszczęcie procedury wyboru wykonawcy dokumentacji technicznej rekultywacji i likwidacji ognisk pożarowych oraz na realizację rekultywacji z terminem jej wykonania do 30 września 2018 r. Szacunkowy koszt prac rekultywacyjnych określony został na kwotę 15.000,00 tys. zł. Spółka planowała w III kwartale 2018 r. wystąpić do NFOŚiGW z wnioskiem o udzielenie dotacji na sfinansowanie rekultywacji hałdy;
- w przypadku zwałowiska odpadów wydobywczych Rybnik-Niewiadom po Kopalni Węgla Kamiennego „Ignacy” zostało one zrehabilitowane przez KW S.A., co zostało potwierdzone decyzją Prezydenta Miasta Rybnika z dnia 12 sierpnia 2013 r., uznającą rekultywację za zakończoną. Spółka planowała przekazanie zrehabilitowanego zwałowiska na rzecz Gminy Rybnik;
- w przypadku terenu wyrobiska Cegielni „Bielszowice” w Rudzie Śląskiej przy ul. Bukowej Spółka planowała sprzedaż tej nieruchomości wraz ze zgromadzonymi w jej obrębie odpadami wydobywczymi.

[Dowód: akta kontroli str. 585-586, 604-605]

6. Spółka przejęła po likwidowanych zakładach górniczych jeden czynny *ouow* w Panewnikach, który pozostawał w zarządzie firmy Haldex, w związku z czym nie była ona zobowiązana do prowadzenia jego monitoringu.

W przypadku pozostałych przejętych obiektów składowania odpadów wydobywczych, zostały one zamknięte przed dniem wejścia w życie ustawy *o odpadach wydobywczych*, tym samym zgodnie z art. 56 ust. 1 ww. ustawy Spółka nie była zobowiązana do prowadzenia ich monitoringu.

Prezydent Miasta Rybnika decyzją z dnia 12 sierpnia 2013 r., uznającą rekultywację zwałowiska odpadów wydobywczych po KWK „Ignacy” za zakończoną, zobowiązał KW S.A. do prowadzenia jego monitoringu i coroczne przedkładanie badań środowiska gruntowo – wodnego Prezydentowi Miasta Rybnika oraz Śląskiemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Katowicach.

[Dowód: akta kontroli str.71-73 i 76-77]

Spółka, jako następcą prawnym likwidowanej części KW S.A., stosownie do ww. decyzji przedkładała w okresach rocznych wyniki monitoringu obiektu w zakresie badania jakości wód podziemnych (ścieków opadowych) ze wskazanego w decyzji piezometra. W sprawozdaniach z badań przedstawiano wyniki analizy stężenia węglowodorów ropopochodnych oraz zawiesiny ogólnej. W badanym okresie poziomy substancji szkodliwych nie przekroczyły wartości granicznych ustalonych w decyzji.

[Dowód: akta kontroli str.79 - 273]

²¹ Dz. U. z 2018 r. poz. 585.

²² zmienionej decyzjami z dnia 17 lipca 2013 r. oraz z dnia 7 marca 2017 r.

7. Spółka przejmując zakłady górnicze celem ich likwidacji przejęła również zobowiązania z tytułu rekultywacji terenów zdegradowanych działalnością górniczą tych zakładów. Planowane w tym zakresie przez Spółkę działania były ujemowane w „Programie realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska” (ostatnia jego aktualizacja miała miejsce w październiku 2017 r.).

8. W okresie objętym kontrolą Spółka przeprowadziła łącznie 25 postępowań o udzielenie zamówień, które dotyczyły: rekultywacji terenów pogórnich (6), czyszczenia rowów opaskowych i odwadniających (6), wykonania dokumentacji projektowej w zakresie rekultywacji (11) oraz zabezpieczenia palących się hałd (2).

Szczegółowej analizie poddano dokumentację dwóch postępowań:

- „Wykonanie w trybie awaryjnym powierzchniowej okrywy izolacyjnej na powierzchniowo zapożarowanej części hałdy 7/4 na Polu Słupiec w Nowej Rudzie”, - wszczętego w lipcu 2017 r.;
- „Rekultywacja terenu przemysłowego byłej KWK Miechowice w Bytomiu” - wszczętego w lipcu 2017 r.

[Dowód: akta kontroli str. 1187-1190, 1463-1476]

Obydwa postępowania przeprowadzono w trybie ustawy *Prawo zamówień publicznych*. Szacunkową wartość każdego z nich kolejno w kwotach: 243 030,12 zł netto (tj. 58 212,20 euro²³) oraz 15 595 815,55 zł netto (tj. 3 691 404,66 euro²⁴) ustalono na podstawie kosztorysów inwestorskich, odpowiednio z czerwca 2017 r. oraz z czerwca 2014 r. (aktualizacja z maja 2015 r.) Zamawiający prawidłowo określił rodzaj poszczególnych zamówień, powołał komisje przetargowe, które działały na podstawie nadanego przez Zarząd Spółki regulaminu. Osoby biorące udział w czynnościach złożyły pisemne oświadczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1 *upzp*. Zarówno ogłoszenia o zamówieniach jak i specyfikacje istotnych warunków zamówienia (SIWZ) spełniały wymogi określone kolejno w art. 41 oraz w art. 36 *upzp* i zostały opublikowane na stronie internetowej zamawiającego oraz w biuletynie zamówień publicznych w dniach wszczęcia tych postępowań, tj. 21 lipca 2017 r. oraz 24 lipca 2015 r. Dla każdego z postępowań określone zostało wadium w kwotach do 3% wartości zamówienia (tj. 7 tys. zł oraz 460 tys. zł), które wybrani w wyniku przeprowadzonych postępowań oferenci wnieśli w wymaganych terminach. Kryteria oceny ofert zostały określone prawidłowo, zamawiający dokonał wyboru ofert najkorzystniejszych zgodnie z tymi kryteriami. Żaden z wykonawców nie skorzystał na etapie prowadzonych postępowań ze środków ochrony prawnej. W każdym przypadku zakres świadczenia wykonawców wynikający z poszczególnych umów był tożsamy z zobowiązaniami zawartymi w ofertach. Umowy z wybranymi oferentami zostały zawarte w dniach 15 września 2017 r. na kwotę 197 885,04 zł brutto oraz 16 października 2015 r. na kwotę 4 499 791,96 zł brutto.

[Dowód: akta kontroli str.1463-1476]

Umowa na realizację zadania pn. „Wykonanie w trybie awaryjnym powierzchniowej okrywy izolacyjnej na powierzchniowo zapożarowanej części hałdy 7/4 na Polu Słupiec w Nowej Rudzie” została zrealizowana w terminie, prace odebrano protokołem końcowym odbioru robót z dnia 16 października 2017 r., w którym stwierdzono, że wszystkie roboty zostały wykonane w 100%, zgodnie z umową, uwag, usterek lub niedoróbek nie stwierdzono.

²³ Kurs euro 4,1749 zł / 1 euro.

²⁴ Kurs euro 4,2249 zł / 1 euro.

Należność za wykonane prace w kwocie zgodnej z zawartą w umowie (197 885,04 zł brutto) wypłacono wykonawcy przelewem w dniu 22 listopada 2017 r.
[Dowód: akta kontroli str. 1477-1494]

Przeprowadzone w toku kontroli NIK oględziny hałdy 7/4 na Polu Słupiec w Nowej Rudzie wykazały, że pomimo wykonanych prac objętych opisanym powyżej postępowaniem, w północno-wschodniej części składowiska widoczne były ogniska zapożarowania (hałda była aktywna termicznie).
[Dowód: akta kontroli str. 1705-1710]

Członek komisji przetargowej (ówcześnie sprawujący funkcję Z-cy Dyrektora Biura ds. Rekultywacji i Ochrony Środowiska w SRK) wyjaśnił, że: *Wykonanie prac awaryjnych miało na celu tymczasowe ograniczenie (zminimalizowanie) oddziaływania powierzchniowego pożaru na środowisko oraz ludzi na ograniczonej części hałdy. Posiadany przez SRK projekt całkowitego unieszkodliwienia (opracowany przez GIG prawdopodobnie w latach 2014-2015) dotyczył jedynie części hałdy na której występował pożar powierzchniowy. Ze względu na to, że pożar się rozszerzył, realizacja tego projektu stała się w roku 2017 bezcelowa. Ponadto, SRK nie posiadała środków finansowych na pełną realizację ww. projektu wcześniej. W związku z powyższym podjęto decyzję o wykonaniu jak najtańszym nakładem prac tymczasowo ograniczających oddziaływanie pożaru.*
[Dowód: akta kontroli str. 1500-1501]

Zarząd Spółki potwierdził, że: *Wykonanie awaryjnej pokrywy izolacyjnej (...) było działaniem czysto prewencyjnym i miało na celu doraźne zabezpieczenie hałdy przed rozprzestrzenianiem się ognisk zapalnych (...).* Podkreślił przy tym, że: *(...) nadrzędnym celem przedsięwzięcia było zabezpieczenie obszaru oraz redukcja do minimum nadmiernej uciążliwości dla środowiska.*
[Dowód: akta kontroli str. 1502-1504]

W wyniku przeprowadzonego postępowania p.n.: „*Rekultywacja terenu przemysłowego byłej KWK „Miechowice” w Bytomiu*”, wybrany został wykonawca, którego oferta – zgodnie z zawartymi w ogłoszeniu kryteriami oceny – zawierała najniższą cenę. Z uwagi jednak na fakt, że zaproponowana przez niego cena budziła uzasadnione wątpliwości co do możliwości wykonania przedmiotu zamówienia zgodnie z wymogami określonymi przez zamawiającego (była o 76,54% niższa od wartości szacunkowej brutto wyliczonej przez zamawiającego), komisja przetargowa – działając na podstawie art. 90 ust. 1 *upzp* wezwała tego oferenta do złożenia dodatkowych wyjaśnień.

W odpowiedzi na to wezwanie, oferent przedstawił zamawiającemu następujące dokumenty:

- pismo z wyjaśnieniami z dnia 22 września 2015 r.;
- szczegółowy kosztorys ofertowy;
- potwierdzenia dysponowania przez oferenta usługami i sprzętem innych firm, przewidywane do wykorzystania przy realizacji ww. zamówienia (obsługa geodezyjna, wynajem sprzętu ciężkiego oraz odbiór, utylizacja i dostawa materiałów do realizacji przedmiotowej inwestycji).

Analizę przedłożonych dokumentów przeprowadzili pracownicy Oddziału KWKCL, którego dyrektor był członkiem komisji przetargowej. Opinię, na podstawie której komisja przetargowa powierzyła realizację zadania wykonawcy - w treści której uznano m.in., że: *(...) udzielone wyjaśnienia nie budzą zastrzeżeń i nie widzimy podstaw do kwestionowania przedstawionych wyjaśnień Wykonawcy* - podpisał dyrektor ww. oddziału.

Umowa na realizację wyżej opisanego zadania, w okresie kontroli NIK była w trakcie realizacji. Termin zakończenia prac ustalono na dzień 20 października 2019 r.

[Dowód: akta kontroli str. 1505-1554]

Pełniący ówczasie funkcję Dyrektora Oddziału KWKCL (będący jednocześnie członkiem komisji przetargowej)²⁵ wyjaśnił, że: *Nie ma podstaw do podważenia wiarygodności zapisów zawartych w (...) piśmie wyjaśniającym. Firma ma prawo stosować upusty, korzystać z materiałów, które według oświadczenia posiada w dyspozycji, tym samym nie ponosi kosztów ich zakupu.* Przywołał przy tym jednak „Opinię z dnia 24.08.2015 r. członków komisji przetargowej – pracowników Oddziału w Dąbrowie Górniczej KWKCL, którzy w podsumowaniu opinii stwierdzili: w opinii Zakładu Kopalnie Węgla Kamiennego w Całkowitej Likwidacji zgodnie z art. 90 Ustawy Prawo Zamówień Publicznych ceny wszystkich ofert za wyjątkiem oferty nr 2 kwalifikują się do uznania ich za rażąco niskie w stosunku do przedmiotu zamówienia. Zauważył również, że: (...) mając na uwadze, że do przedmiotowego postępowania przetargowego przystąpiło 18 firm i 17 firm przedstawiło oferty kwalifikujące się do uznania ich za rażąco niskie ceny w stosunku do przedmiotu zamówienia, wybranie każdego innego wykonawcy rodziłoby te same wątpliwości.

[Dowód: akta kontroli str. 1565-1611]

9. Zgodnie z wymogiem wskazanym w art. 76 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach²⁶, roczne sprawozdania o wytworzonych w latach 2015-2016 odpadach²⁷ Spółka przekazała:

- Marszałkowi Województwa Śląskiego (dot. KWK „Makoszowy”) kolejno w dniach 14 marca 2016 r. oraz 10 marca 2017 r. (za lata 2015 i 2016);
- Marszałkowi Województwa Małopolskiego (dot. KWK „Brzeszcze”), w dniu 10 lutego 2016 r. (za rok 2015),

tj. w terminach zgodnych z określonymi w przywołanym powyżej przepisie.

[Dowód: akta kontroli str. 1191, 1231, 1264, 1456]

Analizę rzetelności danych dotyczących ilości wytworzonych w okresie od maja do grudnia 2015 r. odpadów wydobywczych przeprowadzono w oparciu o ewidencję odpadów wydobywczych prowadzoną w ww. czasie w oddziale KWK „Brzeszcze”.

Dane dot. przedmiotowych odpadów, które wykazano w sprawozdaniu skierowanym do Marszałka Województwa Małopolskiego były zgodne z wykazanymi zarówno w karcie ewidencji odpadów jak i w ośmiu kartach przekazania odpadów (za miesiące od maja do grudnia 2015 r.).

Ewidencję wytwarzanych odpadów wydobywczych prowadzono w oddziale zgodnie z wymogami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 12 grudnia 2014 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów²⁸, tj. na drukach określonych w załączniku nr 1 i 2 do ww. rozporządzenia.

[Dowód: akta kontroli str. 1456-1462, 1612-1620]

10. Spółka sporządzała rzetelnie sprawozdania OS-06 o odpadach (z wyłączeniem odpadów komunalnych) i składała je w urzędzie statystycznym w terminach zgodnych ze wskazanymi, tj. do dnia 29 stycznia 2016 r. (za rok 2015), 27 stycznia 2017 r. (za rok 2016) oraz 29 stycznia 2018 r. (za rok 2017).

[Dowód: akta kontroli str. 1621, 1292-1369]

²⁵ Podpis tego dyrektora widniał również na opinii uzupełniającej na podstawie której komisja przetargowa nie odrzuciła oferty z najniższą ceną (z powodu rażąco niskiej ceny).

²⁶ Dz. U. z 2018 r. poz. 992, ze zm., w dalszej części „ustawa o odpadach”.

²⁷ Dotyczy oddziałów, które wytworzyły odpady wydobywcze

²⁸ Dz. U. z 2014 r. poz. 1973.

11. W latach 2015-2018 (do 31 marca) Spółka realizowała łącznie siedem umów dotyczących odbioru, wywozu i sprzedaży odpadów wydobywczych, z czego sześć zawartych zostało przez KW S.A.²⁹, a jedna przez SRK.

W zakresie odbioru i transportu odpadów, Spółka realizowała trzy umowy:

- z dnia 1 lipca 2014 r. pomiędzy KW S.A a Zakładem Produkcyjno-Usługowym „Polwood”, dotyczącą odbioru transportem samochodowym oraz przetwarzania odpadów wydobywczych wytworzonych w KWK „Brzeszcze”. W okresie realizacji tej umowy przez SRK (tj. od 5 maja do 31 grudnia 2015 r.), odebranych zostało 154 684,39 Mg odpadów, za co Spółka zapłaciła 1 464 861,19 zł (netto);
- z dnia 29 kwietnia 2015 r. pomiędzy KW S.A a firmą „TRAKT” Sp. z o.o., dotyczyła ona transportu odpadów wydobywczych wytworzonych w KWK „Makoszowy”. W okresie realizacji tej umowy przez SRK (tj. od 1 czerwca do 31 grudnia 2015 r.), przetransportowanych zostało 88 700,82 Mg odpadów, za co Spółka zapłaciła 549 945,08 zł (netto);
- z dnia 30 czerwca 2014 r. pomiędzy KW S.A a konsorcjum „Haldex-Trakt”, dotyczyła odbioru, transportu i przetwarzania odpadów wydobywczych wytworzonych w KWK „Makoszowy”. W okresie realizacji tej umowy przez SRK (tj. od 1 maja do 31 grudnia 2015 r.) przekazanych i wywiezionych zostało łącznie 110 966,20 Mg odpadów, za co Spółka zapłaciła 432 952,20 zł (netto).

Łącznie, w związku z realizacją w okresie objętym kontrolą ww. umów dotyczących zagospodarowania 354 758,47 Mg odpadów wydobywczych, Spółka poniosła koszty w wysokości 2 438 758,47 zł (netto).

W zakresie dotyczącym sprzedaży odpadów wydobywczych Spółka realizowała cztery umowy:

- z dnia 11 stycznia 2017 r., dotyczącą sprzedaży mułu energetycznego (muł - średnia klasa węgla 13/35) z osadnika nr 30 w Gliwicach przy ul. Bojkowskiej³⁰. W okresie realizacji tej umowy przez SRK (tj. od 29 czerwca 2017 r. do 31 grudnia 2017 r.) sprzedano 80 077 Mg mułu za kwotę 800 770 zł (tj. 10 zł/Mg netto);
- z dnia 21 lutego 2012 r. dotyczącą sprzedaży odpadów wydobywczych znajdujących się na *ouow* „Panewniki”³¹. W okresie realizacji tej umowy przez SRK (tj. od 29 czerwca 2017 r. do 31 marca 2018 r.) sprzedano 7 400 130,39 Mg odpadów za kwotę 9 252 427,62 zł (netto)³²;
- z dnia 8 maja 2017 r. dotyczącą zagospodarowania odpadów wydobywczych i kruszyw na terenie *ouow* „Panewniki”³³. W okresie realizacji tej umowy przez SRK (tj. od 29 czerwca 2017 r. do 31 marca 2018 r.) na tym terenie zagospodarowano 180 843 Mg odpadów i kruszyw za kwotę 180 843,00 zł (tj. 1zł/Mg netto);
- z dnia 31 maja 2017 r. dotyczącą sprzedaży w okresie od 31 maja do 30 listopada 2017 r. 5 700,56 Mg mułu węglowego za kwotę 444 643,68 zł (tj. 78 zł/Mg netto)³⁴.

²⁹ W związku z przekazywaniem kolejnych zakładów górniczych na rzecz Spółki, umowy dotyczące zagospodarowania odpadów również przejmowała SRK.

³⁰ Umowa zawarta z Haldex S.A. i przejęta przez SRK po Kompanii Węglowej S.A.

³¹ Spółka, przejmując *ouow* „Panewniki” weszła w prawa i obowiązki wynikające z umowy.

³² Cena jednostkowa była zmienna – od 0,54 zł do 2 zł netto za tonę.

³³ Podstawą zawarcia umowy była uchwała Zarządu Spółki nr 83/2017 z dnia 26 kwietnia 2017 r.

³⁴ Umowa zawarta w wyniku rozstrzygniętego w dniu 10 maja 2017 r. przetargu ustnego – licytacji.

Łącznie, z tytułu sprzedaży lub zagospodarowania 7 666 750,95 Mg odpadów, w związku z realizacją ww. umów Spółka uzyskała przychód w kwocie 10 678 684,30 zł.

[Dowód: akta kontroli str. 1374-1377]

Analiza realizowanych przez SRK dwóch umów: 1) nr 101400297 z dnia 1 lipca 2014 r. (dot. KWK „Brzeszcze” w części obejmującej okres funkcjonowania tego zakładu w strukturach SRK, tj. od 5 maja do 31 grudnia 2015 r.) oraz 2) nr 081700149 z dnia 31 maja 2017 r. (dot. sprzedaży przez SRK 5 700 Mg mułu węglowego) wykazała że:

Ad. 1). w przypadku umowy dot. przekazania odpadów wydobywczych:

- wszystkie odpady, które zostały wytworzone w KWK „Brzeszcze” w okresie od 5 maja do 31 grudnia 2015 r. (154 684,39 Mg) Spółka przekazała odbiorcy (firmie „Polwood” z Krakowa), za co zapłaciła łącznie 1 464 861,19 zł (netto);
- zgodnie z warunkami określonymi w przywołanej powyżej umowie, SRK zapewniła sobie m.in. prawo do: kontroli miejsc przetwarzania swoich odpadów, kontroli i monitorowania (bez wcześniejszego poinformowania) samochodów opuszczających teren kopalni, audytu w szczególności w zakresie zgodności procesu realizacji umowy, kwalifikacji i uprawnień pracowników, przestrzegania przepisów.

[Dowód: akta kontroli str. 1613-1620, 1627-1635, 1659-1674]

W okresie od maja do grudnia 2015 r. zostały przeprowadzone dwie kontrole miejsc przetwarzania odpadów, jednakże nieprawidłowości nie stwierdzono. Audytów tych miejsc w tym czasie nie prowadzono.

[Dowód: akta kontroli str. 1675-1686]

Ad. 2) w przypadku umowy dot. sprzedaży mułu węglowego:

- w okresie od 31 maja do 30 listopada 2017 r. Spółka sprzedała na rzecz przedsiębiorcy z Rybnika muł węglowy w ilości 5 700,56 Mg za kwotę 444 643,68 zł netto;
- zgodnie z warunkami zawartymi w umowie, kupujący był zobowiązany m.in. do: przedpłaty na konto SRK w formie przelewu 100% wartości brutto zamówienia, wybrania mułów węglowych z osadnika, przeładunku i transportu, uporządkowania terenu oraz zapewnienia nadzoru i kontroli na koszt własny, a także ponoszenia pełnej odpowiedzialności za szkody wyrządzone osobom trzecim w związku z prowadzonymi robotami;
- w umowie ustalono również, że wywóz i ważenie kolejnych partii mułu węglowego będącego przedmiotem umowy odbywać się będzie zawsze w obecności przedstawiciela Spółki, zgodnie z „Instrukcją sprzedaży surowców wtórnych pochodzących z likwidowanych obiektów, budowli, maszyn i urządzeń Oddziałów Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A”.

[Dowód: akta kontroli str. 1687-1704]

12. W okresie objętym kontrolą, Spółka nie poszukiwała innych, korzystniejszych form zagospodarowania odpadów wydobywczych, nie podejmowała również działań mających na celu wykorzystanie ich jako materiałów budowlanych (w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o wyrobach budowlanych – Dz. U. z 2016 r., poz. 1570 j. t.).

Jak poinformował Zarząd, w lutym 2018 r. podjęto czynności mające na celu rozeznanie możliwości wykonania badań ilości i jakości materiału zgromadzonego na terenie KWK „Krupiński” (budowla ziemna) oraz w osadnikach mułowych

29 i 30 zlokalizowanych w Gliwicach w rejonie ul. Bojkowskiej. Po ich przeprowadzeniu podjęta zostanie decyzja co do dalszej formy zagospodarowania zgromadzonego w ww. obiektach materiału.

[Dowód: akta kontroli str. 1182-1186, 1378-1382]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Spółka jako zarządca hałdy nr 7/4 na Polu Słupiec w Nowej Rudzie, objętej w ramach niniejszej kontroli NIK szczegółowym badaniem, nie podejmowała należytych (wystarczających i skutecznych) działań dla zniwelowania negatywnego wpływu jej zapożarowania na środowisko. Zrealizowane w 2017 r. zadanie pn. „Wykonanie w trybie awaryjnym powierzchniowej okrywy izolacyjnej na powierzchniowo zapożarowanej części hałdy 7/4 na Polu Słupiec w Nowej Rudzie”, było działaniem doraźnym, które nie doprowadziło do ugaszenia pożaru.

W sprawie czynności, które Spółka planuje podjąć w przypadku ww. hałdy Zarząd poinformował, że: *W chwili obecnej z uwagi na skomplikowaną sytuację prawną mułów zlokalizowanych w osadnikach 3 i 4 będących własnością firmy (...), w obrębie obszaru hałdy 7/4 w Nowej Rudzie nie jest możliwe wykonanie rekultywacji technicznej i biologicznej przedmiotowej hałdy. W związku z brakiem deklaracji firmy (...) określającej termin wyeksploatowania mułów z osadników 3 i 4 oraz toczącym się postępowaniem sądowym w sprawie opłat ww. firmy za bezumowne składowanie, podjęto działania mające na celu sprzedaż przedmiotowej hałdy. Zarząd zaznaczył również, że oczekuje na złożenie ofert (ww. firma taką ofertę złożyła), po czym przystąpi do przygotowania procedury przetargowej dotyczącej sprzedaży tej hałdy. Odnośnie terminu realizacji tego przedsięwzięcia Zarząd poinformował, że: *Wstępnie założono, że do roku 2019 będzie możliwe wdrożenie czynności prawno-organizacyjnych niezbędnych dla podjęcia decyzji, co umożliwi wszczęcie procedury sprzedaży lub innego rozwiązania problemu.**

[Dowód: akta kontroli str. 1502-1504]

Zdaniem NIK, podnoszone przez Spółkę argumenty w postaci mułów zdeponowanych w osadnikach nr 3 i 4 stanowiących własność obcego podmiotu, nie stanowią bariery w skutecznym ugaszeniu hałdy. Hałda jak i przedmiotowe osadniki stanowią odrębne obiekty, tym samym obecność mułów w osadnikach nie uniemożliwia prowadzenia prac związanych ze skutecznym ugaszeniem hałdy.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o *Najwyższej Izbie Kontroli*³⁵, wnosi o podjęcie skutecznych działań w celu zniwelowania zagrożeń dla środowiska wynikających z zapożarowania hałdy nr 7/4 na Polu Słupiec w Nowej Rudzie.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

³⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 524, ze zm.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 28 czerwca 2018 r.

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

**Kontroler
Aleksander Górniak
Gł. specjalista kontroli państwowej**

.....